

Húsvéti szokások a kétegyházi románoknál

A húsvéti ünnep legismertebb, legerjedtebb szokása az *öntözés* és a *tojásfestés*, a szokás szép tartalma pedig a köszöntés és az ajándékozás tényében rejltó humanum. Az alkalom maga ősi természeti ünnep: a *tavaszi napforduló*, amelyhez sok termésvarázsló hiedelem fűződik. E hiedelmek alakították ki az öntözés (*locsolkodás*) szokását is, mert a víznek tisztító, nemesítő, nevelő hatása, ereje van. Sok nép mosakodási szertartása ma is őrzi ezt az ősi hitet.

A tojás ajándékozása is ősrégi szokás; az ókori népek legtöbbjénél több ezer év távolából ismert, de *hazánk területén is találtak népvándorlás kori és avar sírokban tojást, sőt, díszített tojáshéjat* is.

Szláv vidékeken öntözés helyett *vesszőzés* dívik. A legények fűzfá-

vesszőből font korbáccsal veregetik meg a lányokat. A szokás ősi jelentése az, hogy a frissen vágott, rügyező vessző, amely nedvektől, az erőtől duzzad, ezt az életerőt átadja a megvesszőzöttnek. A keresztény hit óta pedig *Jézus megvesszőzésének* momentuma is benne él.

A locsolkodás és a piros tojás ajándékozása Békés megyében is elterjedt, közismert, élő szokás. Kevésbé ismert azonban a megyében élő egyik nemzetiség, a románok húsvéti ünnepköréhez tartozó szokás, a *pomán*. A románok húsvétja *egy héttel a keresztény húsvét után* következik, az ezt követő hétfő pedig a „kis húsvét”, vagy ahogy a kétegyháziak is mondják: a halottak húsvétja (*pastile mortilor*). Ezen a napon a halottak emlékeztére kimentek a temetőbe, és különböző ételeket vittek, elsősorban kalácsot és tojást. A szokásban a *halott megvendégelésének ősi motívuma* az alapvető.

A hozzátartozók kimentek halottjuk sírjához, és ott várták a papot, aki sorra járta a sírokat. A ceremónia úgy folyt le, hogy a pap kézbe vette a kalácsot, az üveg bort, a borból kereszt alakban a sírra locsolt egy keveset, és mondta, hogy a halott lelkének örök nyugodalmat kíván. Azon volt minden gazdaasszony, hogy ő vigye a legszebb kalácsot, a legtöbb tojást. Az ajándékokat a pap kocsjára rakták.

Ezen a napon is szokás volt, és szokás ma is, hogy tojást főznek, és leginkább *sötétzöldre, sötétkékre* vagy *sötétbarnára* festik. Azt mondják, azért ilyenre, mert ezek olyan „*gyászos színek*”. A festett tojást a rokon- és szomszédságbeli gyerekeknek osztogatják, de szoktak ilyenkor házról-házra járni öreg, rokkant szegényemberek is, akik a tojás mellé még egy darab szalonnát vagy más ételt is kapnak – amiért az illető ház halottjáról megemlékeztek.

Beck Zoltán néprajzkutató Orosházán él. „Kutyalakodalom” című tanulmányát karácsony-újévi számunkban közöltük.

Az örmény ünnep

A húsvét az egyik legrégebbi keresztény ünnep, mely *Jézus Krisztus* halálára és feltámadására emlékeztet. Időpontja egybeesik a közel-keleti népek (szír, perzsa, zsidó) évkezdet – tavaszkezdet ünnepkörével.

Örményországban – még *Nagy Konstantin* Bizáncát is megelőzve – a világon először lett államvallássá a kereszténység: III. Trdat (Tiridatész) örmény király csodás gyógyulása után rendelte el egész népének a kereszténység felvételét. Sok tartományban erősen meggyökereszkedtek a korábbi szokások, ünnepek, így a keresztény ünnepek rítusaiban is számos pogány elem élt tovább.

A húsvétot ott is az általános külső-belső megtisztulás, a nagyböjt és a nagytakarítás előzte meg. A húsvéthoz rituális ételek is tartoztak, s mind a hazai, mind az anyaországi ünnepköröknek *sajátos ételsora* van. A festett, díszített *tojás* a húsvéttól elválaszthatatlan, jelképes értelmű, rituális étel. Már a IV. századtól vannak egyházi adatok a húsvéti tojások megszenteléséről. Vallásos szimbólumként a tojás a halottaiból föltámadt Krisztust jelképezi, de kultikus

szerepe, díszítése *nem keresztény eredetű*. A teremtés-mítoszok nagy része tojásból eredezteti a világot (finnugor, prehellen, óegyiptomi), s a világ keletkezésének, „születésének” képzelete, valamint a természet évenkénti megújulásának élménye e tárgyban kapcsolódott össze szimbolikusan. A tojást az örmények *hagymahéjjal festették*, néha rákötözött *levél* lenyomatával díszítették. A díszítés másik módja szokatlan az európai ember számára: a szőnyegszövés házában a ragasztóanyaggal bekent tojást *gyapjúfonállal* tekerték át. A geometrikus vonalhálók évezredek hagyományokat őriznek, egyes etnográfusok az églóbusz felosztását vélik felismerni az ősi díszítővonalakban. A vallásos örmények a húsvéti tojást és a kalácsot is megáldatták a templomban, s csak ezután fogyasztották el húsvétvasárnap reggelén. „Az örmény asszony még szombaton este előveszi jó formájú kosarát és beleteszi a kátát, pászkát, a legszebb kalácsot; ezek mellé helyez-egy főtt sonkát, darab szalonnát és sőt. Némelyek még sült bárányhúst és egy pár piros tojást is tesznek mellé. Reggel a szolgáló elviszi az ünnepi asztalkendővel betakart kosarat...”